

Лейба Олена Анатоліївна,
кандидатка юридичних наук,
асистентка кафедри кримінального процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: elena008888@gmail.com
ORCID 0000-0001-9416-9357

doi: 10.21564/2414–990x.149.200744
УДК 343.1

ПОЛІСЕМІЯ ЯК ДЕФЕКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Статтю присвячено визначенню характерних ознак законодавчих дефектів, викликаних застосуванням у межах нормативно-правового акта (або в межах галузі законодавства) термінологічних формулювань, що є багатозначними. Полісемія доволі часто негативно впливає на формування понятійно-категоріального апарату кримінального процесуального законодавства і спричиняє низку проблем прикладного характеру. Прояв полісемії у кримінальному процесуальному законодавстві розглянуто на прикладі багатозначного юридичного терміна «примирення».

Наголошено, що в кримінальному процесуальному законодавстві існують випадки, коли проблема полісемії не вирішується врахуванням контекстного значення, а застосування засобів тлумачення тексту закону не забезпечує однозначної відповіді. Така ситуація ілюструється прикладом використання законодавцем ідентичного термінологічного позначення «судовий розгляд» як назви стадії розгляду провадження у суді першої інстанції, так і найменування її окремого (другого) етапу, який передбачає дослідження доказів. Обґрунтовано пропозиції щодо усунення та подолання вказаних законодавчих дефектів.

Ключові слова: законодавчі дефекти; полісемія у кримінальному процесуальному законодавстві; термінологічне позначення; тлумачення тексту; багатозначні термінологічні формулювання; примирення; судовий розгляд.

Лейба Е. А., кандидат юридических наук, ассистент кафедры уголовного процесса, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: elena008888@gmail.com ; ORCID 0000-0001-9416-9357

Полісемія как дефект кримінального процесуального законодательства

Статья посвящена определению характерных признаков законодательных дефектов, обусловленных применением в рамках нормативно-правового акта (или в пределах отрасли законодательства) многозначных терминологических формулировок. Полисемия довольно часто оказывает негативное влияние на формирование понятийно-категориального аппарата уголовного процессуального законодательства и влечет за собой ряд проблем прикладного характера. Проявление полисемии в уголовном процессуальном законодательстве рассматривается на примере многозначного юридического термина «примирение».

Подчеркивается, что в уголовном процессуальном законодательстве существуют случаи, когда проблема полисемии не решается с учетом контекстного значения, а применение средств толкования текста закона не обеспечивает однозначного ответа. Такая ситуация иллюстрируется примером использования законодателем идентичного терминологического обозначения «судебное разбирательство» как для названия стадии рассмотрения производства в суде первой инстанции, так и для наименования ее отдельного (второго) этапа, который предполагает исследование доказательств. Формулируются предложения по устранению и преодолению указанных законодательных дефектов.

Ключевые слова: законодательные дефекты; полисемия в уголовном процессуальном законодательстве; терминологическое обозначение; толкование текста; многозначные терминологические формулировки; примирение; судебное разбирательство.

Постановка проблеми. Із поглибленням соціальних зв'язків посилюється і вплив права в цілому на суспільні відносини. Наслідком цього стало різке зростання кількості нормативно-правових актів, які далеко не завжди відповідають вимогам законодавчої техніки. У багатьох випадках законодавець формує власну стратегію нормотворення на основі кількісної, а не якісної характеристики, що тягне за собою збільшення законодавчого масиву без його необхідного удосконалення. Саме тому правники-науковці все частіше звертають увагу на проблематику дефектів законодавства та можливі шляхи подолання й уникнення останніх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, що стосуються юридичного феномена «дефекти законодавства», дає підстави констатувати існування доволі вагомого і різнопланового загальнотеоретичного підґрунтя для подальшого вивчення означеного питання. Окремі аспекти проблеми дефектів кримінального процесуального законодавства були предметом наукових досліджень М. М. Гродзинського (М. М. Hrodzynskiy), Ю. М. Грошевого (Yu. M. Hroshevyi), М. М. Забарного (М. М. Zabarnyi), О. В. Капліної (O. V. Kaplina), В. П. Півненка (V. P. Pivnenko), С. М. Подлесних (S. M. Podliesnykh), В. О. Рибалки (V. O. Rybalka), В. В. Рожної (V. V. Rozhnova), В. М. Савицького (V. M. Savytskyi), І. А. Тітка (I. A. Titko), О. М. Толочка (O. M. Tolochko), О. Г. Шило (O. H. Shylo), М. Є. Шумила (M. Ye. Shumylo) та ін.

Однак досі чимало проблем як теоретичного, так і прикладного характеру чекають свого вирішення або потребують переосмислення у контексті оновленої парадигми правової регламентації кримінальних процесуальних правовідносин. Так, у сучасній українській юридичній науці залишається недостатньо дослідженим такий дефект кримінального процесуального права, як полісемія.

Мета публікації – встановити й охарактеризувати окремі дефекти кримінального процесуального законодавства, породжені багатозначністю використаних законодавцем лексичних одиниць – полісемією, сформулювати на цій основі нові науково обґрунтовані висновки і пропозиції.

Виклад основного матеріалу. Полісемія у правовій літературі визначається законодавчим дефектом лише в разі, коли вказане явище виявляється у межах однієї галузі законодавства. Адже, як указують дослідники, специфічною особливістю полісемії в юридичній термінології є те, що один і той же термін часто вживається з різними значеннями у різних галузях права. Приміром, термін

«застава» має різне значення у цивільному і кримінальному праві [1, с. 120]. У таких випадках, безперечно, саме загальний контекст галузі та контекст відповідного галузевого інституту забезпечує розмежування змістового навантаження термінів і унеможлиблює виникнення проблем щодо правильного розуміння й застосування норми.

Зовсім інакшою є ситуація, коли багатозначні терміни використовуються у межах однієї галузі законодавства чи навіть одного нормативного правового акта. У даному разі йдеться про регулювання відносно відособленої та однорідної групи суспільних відносин, окремі сегменти якої також схожі за своєю соціально-правовою природою. Тож така однорідність предмета правового регулювання вимагає максимальної термінологічної чіткості, позаяк сам по собі контекст окремих правовідносин не є аж так яскраво вираженим, щоб забезпечити безспірне розмежування сутності багатозначного терміна.

Прояви нормативної полісемії, яка знижує чіткість закону, а отже, породжує складнощі у правозастосуванні, можна віднайти й у законодавстві, що застосовується у сфері кримінального судочинства. Розглянемо основні аспекти.

Юридична багатозначність терміна «примирення». Активізація розвитку різного роду консенсуальних процедур у сфері кримінального судочинства стала причиною розширення використання терміна «примирення». Зокрема, у ч. 4 ст. 56 КПК передбачено, що на всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право *примиритися* з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про *примирення*. У передбачених Законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках *примирення* є підставою для закриття кримінального провадження. Тож тричі вживаючи термін «примирення», законодавець, по суті, лише дає зрозуміти, що примирення може бути в різних юридичних формах і тягти за собою різні юридичні наслідки, але при цьому не дає жодних роз'яснень. Водночас багатозначність (принаймні з позиції кримінального процесу) терміна «примирення» підштовхує правників до того, що зворот «на всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право *примиритися* з підозрюваним» (ч. 4 ст. 56 КПК) тлумачиться розширювально і розповсюджується як мінімум на чотири випадки: а) укладення угоди про примирення (ст. 471 КПК); б) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК), адже така вимога даної підстави, як відшкодування шкоди і щире каяття, доволі часто ототожнюється з примиренням; в) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК); г) закриття проваджень приватного обвинувачення у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення (п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК). Як результат, у правозастосуванні спостерігається плутанина у формах примирення та положеннях закону, котрі мають застосовуватися в тій чи іншій ситуації.

Доволі ілюстративними у цьому контексті є судові рішення, наведені в одному із узагальнень практики. Так, ухвалою Компаніївського районного суду Кіровоградської області закрито кримінальне провадження стосовно Особи 1, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1

ст. 125 КК України, у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення (кримінальне провадження № 391/757/13-к). Однак з наданих матеріалів вбачається, що обвинувальний акт надійшов з угодою про примирення, яка судом не розглянута у підготовчому судовому засіданні, а під час судового розгляду прийнято рішення про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України – потерпілий відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

Ухвалою Знамянського міськрайонного суду кримінальне провадження стосовно Особи 1, обвинуваченої за ч. 1 ст. 125 КК України, закрито, а Особу 1 звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям на підставі ч. 3 ст. 288 КПК України, ст. 45 КК України. Але, як вбачається з судового рішення, потерпіла Особа 2 відмовилась від обвинувачення, а відповідно до ч. 4 ст. 26 КПК України відмова потерпілого від обвинувачення у випадках, передбачених КПК, є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення (провадження № 1-кп/389/57/13).

Ухвалою Олександрівського районного суду Кіровоградської області кримінальне провадження стосовно Особи 1 закрито у зв'язку з примиренням з потерпілим Особа 2 на підставі ст. 46 КК України. При цьому суд указав, що потерпілий Особа 2 звернувся з клопотанням у порядку ч. 4 ст. 286 КПК (порядок для звільнення від кримінальної відповідальності), а суд, постановляючи ухвалу, керувався п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК (відмова потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення).

Аналогічні порушення допущені Олександрівським районним судом Кіровоградської області в кримінальних провадженнях № 1-кп/397/6/13, 1-кп/397/12/13 [2].

Показово, що враховуючи наведену негативну практику, Судова палата у кримінальних справах Апеляційного суду Кіровоградської області здійснила спробу розмежувати юридичні форми примирення, які можливі у кримінальному процесі, вказавши наступне: «Слід зважати, що згідно з чинним законодавством примирення потерпілого з підозрюваним або обвинуваченим може мати одну із трьох форм (відмова потерпілого від обвинувачення, примирення винного з потерпілим, укладення угоди про примирення), що мають різні правові наслідки. Зокрема, відмова потерпілого від обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення; примирення потерпілого з підозрюваним або обвинуваченим, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або злочин середньої тяжкості з необережності та відшкодував завдані ним збитки або усунув заподіяну шкоду, є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності. Необхідно пам'ятати, що у таких випадках укладення угоди про примирення виключається» [3]. При цьому, на наш погляд, хоча сама спроба розмежування форм примирення у кримінальному процесі, здійснена вказаним апеляційним судом, є схвальною, однак результат інтерпретаційної діяльності все ж має окремі прогалини. Зокрема, дещо спірною видається теза, що відмова потерпілого від

обвинувачення у провадженнях приватного обвинувачення є однією з форм примирення потерпілого з підозрюваним. Як справедливо зазначають дослідники даного питання, «при поверховому ознайомленні може здатися, що відмова потерпілого від обвинувачення є одним із різновидів примирення, оскільки в основі такої відмови, як правило, лежить прощення потерпілим правопорушника, хоча подібний висновок є помилковим» [4, с. 299]. Розвиваючи цю тезу, зазначимо, що закон не пов'язує відмову від обвинувачення у провадженнях приватного обвинувачення виключно з примиренням: рішення потерпілого про відмову від обвинувачення може бути викликане як примиренням із правопорушником, так і будь-якими іншими мотивами, відомими лише потерпілому. Більше того, примирення – процес взаємний, тому вимагає зняття конфліктності як у свідомості потерпілого, так і у підозрюваного, обвинуваченого. Натомість, можливість закриття провадження за п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК закон взагалі не ставить у залежність від позиції підозрюваного, обвинуваченого і визначає дану підставу для закриття як безумовну, навіть за наявності зі сторони вказаних суб'єктів заперечень. Тому відмову потерпілого від обвинувачення у провадженнях у формі приватного обвинувачення некоректно розглядати як одну із юридичних форм примирення потерпілого з підозрюваним, обвинуваченим, оскільки примирення є лише одним із багатьох мотивів, які можуть лежати в основі рішення потерпілого про відмову від обвинувачення.

Зазначимо, що сама по собі констатація факту полісемії у цій ситуації і породжені нею проблеми правозастосування актуалізують опрацювання окресленої проблематики. Тож осмислюючи вищевикладене у контексті нашого дослідження, варто розглянути доцільність термінологічної корекції і усунення полісемії.

Слід зауважити, що випадки помилкової кваліфікації відмови потерпілого від обвинувачення є не наслідком багатозначності терміна «примирення» (оскільки п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК такого терміна не містить), а результатом часткового збігу соціально-правової природи відмови від обвинувачення й примирення.

Стосовно ж випадків, у яких юридична підстава для прийняття рішення визначена з використанням терміна «примирення» (угода про *примирення* (ст. 471 КПК) і звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з *примиренням* винного з потерпілим (ст. 46 КК)), то тут питання усунення полісемії залишається актуальним.

Варто нагадати, що боротьба з дефектами законодавства передбачає два основні шляхи: а) усунення дефекту шляхом відповідних нормативних коректив (внесення змін до тексту закону); б) подолання дефекту правоінтерпретаційними способами (як правило, на рівні офіційного тлумачення або професійного тлумачення вищими судовими інстанціями). Шлях усунення полісемії терміна «примирення» через внесення до КПК і/або КК відповідних нормативних змін, спрямованих на заміну в одному з випадків указанного терміна на інший, на наше переконання, у даній ситуації проблему не вирішить, ба більше, породить

нову. Річ у тому, що термін «примирення» доволі чітко і повно відображує юридичну підставу, яка лежить в основі як укладення угоди про примирення (ст. 477 КПК), так і звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК). Тож спроба знайти термінологічний заміник для одного із наведених випадків, по-перше, навряд чи матиме результатом точність термінологічного позначення, а, по-друге, спричинить появу синонімічних термінів з усіма наслідками [5, с. 126]. Тому, на наш погляд, у цьому разі доречно зберегти термін «примирення» для обох ситуацій, але дати відповідні роз'яснення щодо їх розмежування на рівні постанови Пленуму ВССУ (ВСУ). Тим більше, що описана ситуація нормативної полісемії в цілому відповідає доктринальній вимозі, що якщо вживається багатозначний термін, то з контексту має бути зрозуміло, в якому саме значенні вжито термін у даному разі [Про де детальніше див.: 6, с. 122]. Термін «примирення» практично завжди вживається законодавцем у відповідній усталеній лінгвістичній конструкції («угода про примирення» або «звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим»), контекст якої дає можливість розмежовувати вказані поняття.

З огляду на викладене, підтримаємо позицію дослідників, які вказують на нагальну потребу в інтерпретації питання розмежування таких інститутів, як: а) відмова потерпілого від обвинувачення (ч. 4 ст. 26, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК); б) примирення сторін як підстава (умова) для звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 46 КК); в) угода про примирення (ст. 471 КПК) – на рівні інформаційного листа або постанови Пленуму Верховного Суду. Водночас зауважимо, що окреслена проблема на сьогодні вже отримала доволі детальне науково-теоретичне [Див., напр.: 7, с. 124–136, 170–172; 8, с. 159–160] і аналітичне опрацювання вищими судовими інстанціями на рівні узагальнень практики [Див.: 3; 4, с. 300].

Використання одного терміна для позначення стадії судового розгляду і її окремого етапу. На відміну від ситуації, коли контекст вживання багатозначного терміна надає можливість розмежувати юридичні значення, в кримінальному процесуальному законодавстві, на жаль, існують випадки, коли проблема полісемії не вирішується врахуванням контекстного значення, а застосування засобів тлумачення тексту закону не забезпечує однозначної відповіді. Прикладом є використання законодавцем ідентичного термінологічного позначення «судовий розгляд» як для назви стадії розгляду провадження у суді першої інстанції, так і для найменування її окремого (другого) етапу, який передбачає дослідження доказів. Ця термінологічна ситуація виникла з прийняттям КПК 2012 р., бо у раніше чинному законодавстві другий етап стадії судового розгляду іменувався судовим слідством. Але показово, що у загальнозживаному контексті термін «судовий розгляд» не є багатозначним – таким його робить саме законодавець, даючи гл. 28 КПК (яка охоплює процедуру від відкриття судового засідання й до проголошення судом остаточного рішення у справі) загальну назву «Судовий розгляд», але при цьому зазначаючи у ч. 2 ст. 347 КПК, що судовий розгляд починається

з оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта. У випадках, коли КПК визначає юридичну підставу для початку, зміни або припинення правовідносин із використанням терміна «судовий розгляд», вказане подвійне значення останнього зумовлює істотні труднощі у праворозумінні і правозастосуванні. Зокрема, найбільш яскравим прикладом може бути положення ч. 1 ст. 128 КПК, відповідно до якого цивільний позов у кримінальному процесі може бути пред'явлений «до початку судового розгляду». Щоб показати негативні наслідки законодавчої полісемії у даному питанні, звернемося до окремих наукових розвідок, які ілюструють діаметрально протилежне розуміння наведеного положення КПК. Зокрема, в одних наукових джерелах стверджується, що «цивільний позов у кримінальній справі може бути пред'явлено лише на двох стадіях: під час досудового розслідування кримінального правопорушення, а також під час підготовчого судового засідання. У випадку пред'явлення цивільного позову під час судового розгляду кримінальної справи суд залишає позов без розгляду» [9, с. 353]. Інші ж науковці переконані, що використовуючи словосполучення «початок судового розгляду» для позначення граничної часової межі реалізації права на пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні, законодавець мав на увазі саме початок другого етапу стадії судового розгляду, а значить не виключається можливість подання позовної заяви в тому числі на етапі відкриття судового засідання (тобто до моменту оголошення прокурором обвинувального акта)» [4, с. 202]. Вочевидь, наведені позиції не потребують додаткових коментарів, оскільки виразно свідчать про існування проблеми, викликані саме багатозначністю нормативної термінології.

Варіанти ж можливих шляхів її вирішення залишаються незмінними: або усувати дефект шляхом законодавчої корекції, або намагатися подолати його негативні наслідки з застосуванням процедур правової інтерпретації. У цьому випадку, на наш погляд, доречно ставити питання саме про внесення змін до тексту закону, оскільки, по-перше, спроби інтерпретації у цій ситуації породжують полярність позицій і не забезпечують єдності праворозуміння (див. наведені наукові позиції), а, по-друге, коректність і виправданість використання терміна «судовий розгляд» для найменування другого етапу судового розгляду як стадії у цілому викликає сумніви.

Водночас вирішення даної проблеми шляхом унесення змін до законодавства породжує питання щодо найменування вказаного етапу. У даному аспекті можливими є принаймні три алгоритми: а) відродження найменування, яке існувало в КПК 1960 р. – «судове слідство»; б) запозичення назви з іншої процесуальної галузі (наприклад, у ЦПК етап дослідження доказів іменується «розгляд справи по суті» (ст. 173 ЦПК); в) нове найменування, яке максимально точно відповідатиме суті позначуваного поняття та сучасній парадигмі кримінальних процесуальних правовідносин.

Перші два із запропонованих, на наш погляд, не є вдалими і ось чому.

Так, поновлення найменування, яке існувало в КПК 1960 р., – «судове слідство» – вирішило б проблему термінологічної полісемії і внесло чіткість у

питання термінологічних меж пред'явлення цивільного позову. Але ж не слід забувати, що законодавча термінологія доволі часто несе в собі не лише нормативне, а ще й ідеологічне навантаження, відображуючи соціально-політичні реалії, у яких створюється і діє нормативний акт. Доволі показовим у цьому аспекті є термін «судове слідство», який по суті акцентує увагу на активній (слідчій) ролі суду, спрямуванні його роботи на відшукування об'єктивної істини, що притаманно скоріше для розшуково-інквізиційного, але не для змагального типу кримінального процесу. Сьогодні активність суду, спрямована на пошук об'єктивної істини, ставиться в доктрині кримінального процесу під сумнів [Див. детально: 10; 11; 12, с. 21-28; 13, с. 142–144]. Зважаючи на вказане, вирішення цього питання через повернення до термінології КПК 1960 р. є неприйнятним.

Шлях запозичення назви з іншої процесуальної галузі, зокрема із цивільного процесу, де відповідний етап судового розгляду іменується «розгляд справи по суті» (ст. 173 ЦПК) також не є досконалим, бо ця термінологічна конструкція не досить точно відображує позначуване поняття. Адже доволі складно стверджувати, що такі етапи, передбачені як ЦПК, так і КПК (зокрема, судові дебати, в рамках яких сторони аналізують досліджувані докази і надають їм свою оцінку, а також робота суду в нарадчій кімнаті) не охоплюється терміном «розгляд справи по суті».

Тож, на наше переконання, вирішенням проблеми має стати нове найменування, яке максимально точно відповідатиме сутності позначуваного поняття та сучасній парадигмі кримінальних процесуальних правовідносин. Вбачаємо доволі влучною (як з позиції термінології, так й з погляду ідеології сучасного кримінального процесу) таку назву другого етапу стадії судового розгляду – «дослідження доказів». По-перше, це словосполучення точно відобразить зміст діяльності суду й сторін у рамках позначуваного етапу, по-друге, відповідатиме засаді безпосередності дослідження доказів і змагальній парадигмі сучасного кримінального процесу. Зважаючи на вказане, пропонуємо внести в КПК відповідні термінологічні зміни.

Висновок. Підсумовуючи, варто наголосити, що застосування в межах нормативно-правового акта (або галузі законодавства) багатозначних термінологічних формулювань є одним з доволі істотних законодавчих дефектів. Аналіз тексту КПК з метою встановлення законодавчої полісемії виявив низку проблем прикладного характеру. Наукове осмислення основних з них уможливило такі висновки:

а) варто підтримати дослідників, які вказують на потребу інтерпретації розмежування таких інститутів, як: а) відмова (у тому числі в результаті примирення) потерпілого від обвинувачення (ч. 4 ст. 26, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК); б) примирення сторін як підстава (умова) для звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 46 КК); в) угода про примирення (ст. 471 КПК) – на рівні правотлумачного акта вищого судового органу;

б) істотні труднощі як теоретичного, так і суто прикладного характеру породжує використання законодавцем одного й того ж терміна для позначення стадії судового розгляду і її окремого етапу. Вирішити проблему можна внесенням

законодавчих коректив, а саме змінивши назву другого етапу судового розгляду «судовий розгляд» на «дослідження доказів». Цей термін цілковито відобразить сутність діяльності суду й сторін у рамках позначуваного етапу, відповідатиме засаді безпосередності дослідження доказів та змагальній парадигмі сучасного кримінального процесу.

Список літератури

1. Биля І. О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 201 с.
2. Узагальнення практики судового розгляду кримінальних проваджень у першій та апеляційній інстанціях відповідно до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 р. № 4652-VI, який набрав чинності 20 листопада 2012 р. : станом на 1 жовт. 2013 р. URL: <http://kra.court.gov.ua/sud1190/150/1562> (дата звернення: 17.01.2020).
3. Узагальнення судової практики здійснення кримінального провадження на підставі угод : затв. на нараді суддів суд. палати 22 січ. 2014 р. *Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ*. URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html (дата звернення: 17.01.2020).
4. Тітко І. А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2016. 484 с.
5. Лейба О. А. Дефекти кримінального процесуального законодавства та засоби їх подолання : монографія. Харків : Юрайт, 2018. 216 с.
6. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення судом норм кримінально-процесуального права : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2009. 484 с.
7. Перепелиця С. І. Провадження у формі приватного обвинувачення: порівняльно-правове дослідження : монографія. Харків : Право, 2015. 184 с.
8. Войтович Є. М. Проблемні питання проваджень приватного обвинувачення. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 3. С. 157–161.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар : у 2 т. / редкол. : В. Я. Тацій, О. В. Капліна, О. Г. Шило. Харків : Право, 2013. Т. 1. 768 с.
10. Аверин А. В. Истина и судебная достоверность: постановка проблемы. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2007. 464 с.
11. Кучинська О. П. Чи можливо встановити об'єктивну істину в кримінальному процесі. *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. № 4. С. 1–5.
12. Гмирко В. П. Доказування в кримінальному процесі: діяльнісна парадигма. Теоретичний аналіз. Проблемагізація. СМД-репрезентація : монографія. Дніпропетровськ : Акад. митної служби України, 2010. 314 с.
13. Вапнярчук В. В. Теоретичні основи кримінального процесуального доказування : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2018. 509 с.

References

1. Bylia, I.O. (2003). *Teoretychni osnovy vykorystannia normotvorchoi tekhniky*. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Uzahalnennia praktyky sudovoho rozghliadu kryminalnykh provadzhenn u pershii ta apeliatsiinii instantsiakh vidpovidno do Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4652-VI, yakyi nabrav chynnosti 20 lystopada 2012 r.: stanom na 1 zhovt. 2013 r. URL: <http://kra.court.gov.ua/sud1190/150/1562>.
3. Uzahalnennia sudovoi praktyky zdiisnennia kryminalnogo provadzhennia na pidstavi uhod: zatv. na naradi suddiv sud. palaty 22 sich. 2014 r. *Vyshchyi spetsializovanyi sud Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav*. URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html.
4. Titko, I.A. (2016). Normatyvne zabezpechennia ta praktyka realizatsii pryvatnoho interesu v kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Leiba, O.A. (2018). Defekty kryminalnogo protsesualnogo zakonodavstva ta zasoby yikh podolannya. Kharkiv: Yurait [in Ukrainian].
6. Kaplina, O.V. (2009). Pravozastosovne tлумachennia sudom norm kryminalno-protsesualnogo prava. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian]
7. Perepelytsia, S.I. (2015). Provadzhennia u formi pryvatnoho obvynuvachennia: porivnialno-pravove doslidzhennia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
8. Voitovych, Ye.M. (2015). Problemni pytannia provadzen pryvatnoho obvynuvachennia. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu*. 3, 157–161 [in Ukrainian].
9. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: nauk.-prakt. koment. (2013). (Vols. 1–2; Vol. 1). V.Ya. Tatsii, O.V. Kaplina, O.H. Shylo (Eds.). Kharkov: Pravo [in Ukrainian].
10. Averin, A.V. (2007). Istina i sudebnaia dostovernost: postanovka problemy. Sankt-Peterburg: IURid tsentr Press [in Russian].
11. Kuchynska, O.P. (2011). Chy mozhlyvo vstanovyty obiektyvnu istynu v kryminalnomu protsesi. *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy*, 4, 1–5 [in Ukrainian].
12. Hmyrko, V.P. (2010). Dokazuvannia v kryminalnomu protsesi: diialnisna paradyhma. Teoretychnyy analiz. Problematyzatsiya. SMD-reprezentatsiya. Dnipropetrovsk: Akad. mytnoyi sluzhby Ukrainy [in Ukrainian].
13. Vapniarchuk, V.V. (2018). Teoretychni osnovy kryminalnogo protsesualnogo dokazuvannia. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

Leiba O. A., PhD in Law, Assistant of the Department of Criminal Procedure, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: elena008888@gmail.com ; ORCID 0000-0001-9416-9357

Polysemya as a defect of criminal procedure law

The article is devoted to the identification of characteristic features of legislative defects caused by regulatory legal acts (or within legislative acts) of terminological interpretations that are ambiguous. Polysemy quite often has a negative impact on the universal conceptual-categorical apparatus. Attention is drawn to the fact that the homogeneity of the subject matter of the legal regulation requires the maximum terminological clarity, since the context of the individual legal relations is not in itself sufficiently pronounced to provide a clear delineation of the meaning of the ambiguous term. The manifestations of normative polysemy only reduce the clarity of the law and create difficulties in law enforcement, including in the field of criminal justice. The manifestation of polysemy in criminal procedural law is considered on the example of the ambiguous legal term «reconciliation», the definition of legal meaning of which is determined only by the context of its use. In addition, the study draws attention to the fact that in the criminal procedural legislation there are cases where the problem of polysemy is not solved by taking into account the contextual meaning, and the use of means of interpreting the text of the law does not provide a clear answer. This situation is illustrated by an example of the use by the legislator of the identical terminological designation «trial» both for the name of the stage of proceedings in the court of first instance, and for the name of its separate (second) stage, which involves the examination of evidence. Suggestions are made to eliminate and overcome the described legislative defects.

Keywords: legislative defects; polysemy in criminal procedural legislation; terminological notation; interpretation of the text; ambiguous terminological formulations; reconciliation; judicial proceedings.

Рекомендоване цитування: Лейба О. А. Полісемія як дефект кримінального процесуального законодавства. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 213–222. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.149.200744>.

Suggested Citation: Leiba, O.A. (2020). Polisemiia yak defekt kryminalnogo protsesualnogo zakonodavstva [Polysemya as a defect of criminal procedure law]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 149, 213–222*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.149.200744> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 13.04.2020 р.